

LIBRIS

We know
books

DEXI

DICTIONAR EXPLICATIV ILUSTRAT AL LIMBII ROMÂNE

A a

a s. m. invar. **1** Prima literă a alfabetului limbii române. < Expr. *De la a la z* = de la început pînă la sfîrșit; totul, în întregime. **2** Sunetul corespunzător acestei litere (vocală medială, deschisă, nerotunjită). **3** Semn grafic pentru această literă (a, A). **II 1** (muz.) Notăție literală pentru sunetul *la* în țările germanice. **2** (metr.) Simbol pentru *amper*. **3** (mat.) Simbol pentru *arie*. **4** (chim.) Numele unei vitamine (A). **5** (med.) Numele unei grupe sanguine (A II). **6** (log.) Simbol pentru judecățile universal-afirmative.

a²- Elem. de compunere „fără”, „lipsit de”. • și *an-*. /<fr. *a-*, *an-*; cf. gr. *ἀ-*, *ἀν-* „fără, lipsit de”.

a³ interj. **1** Exclamație prin care se exteriorizează diferite stări emotive: a) *Surprindere*. *A, te-am prins!* b) *Admirație*. *A, ce rochie frumoasă!* c) *Satisfacție*. *Ai mâncat ciocolata? -A, a fost foarte bună!* d) *Regret*. *Ai pierdut banii? -A, asta-i situația!* e) *Indignare*. *A, din ăștia-mi ești!*; ah. **2** Exclamație care însoțește reamintirea bruscă a unui lucru omis. *Ți-ai amintit? -A, asta era!* • /onomat.

a⁴ prep. **1** Precedă infinitivul ca formă-tip a verbului. *A citi*. **2** Intră în compunerea unor adverbe, locuțiuni adverbiale și prepoziționale, a unor substantive și adjective în structura cărora este inclus *tot* și în numirea unor jocuri de copii. Ex. *Acasă, de-a dreapta, de-a baba oarba*. **3** Exprimă un raport de comparație sau de asemănare. *Miroase a tămâie*. ♦ In semn de... *Fluieră a pagubă*. **4** Se utilizează pentru a exprima genitivul unor numerele sau al unor pronume și adjective pronominale nehotărâte. *Cărțile a doi copii*. Simbolul a ceva. • /lat. *ad*.

a⁵ prep. Intră în compunerea numeralelor distributive. *Două cărți a 100 de pagini*. • /<fr. *à*.

aalenian, -ă s. n., adj. (geol.) **1** s. n. Primul etaj al jurasicului mediu sau ultimul etaj al jurasicului inferior. **2** adj. Care aparține aalenianului, specific aalenianului; care se referă la această perioadă. **3** s. n. Serie de straturi geologice din aalenian. • sil. -ni-an. pl. -ieni, -iene. /<fr. *aalénien*.

ab-Elem. de compunere „îndepărtare”, „separare”, „lipsă”. • /<fr. *ab-*, *abs-*; cf. lat. *ab*, *abs*, „departe de”.

abă¹ interj. (inv.; in prop. interog.) Exclamație care exprimă mirarea sau atrage atenția cuiva. *Aba, Dragomire, cînd pleci tu?* (CAR.). • /form. expr.

abă² s. f. **1** Țesătură groasă de lînă, de obicei albă, din care se confecționează haine țărănești; dimie, pănură. *Cioarecii strîmți de aba* (SLAV.). **2** Haină confecționată din astfel de țesătură. • pl. -ale. /<tc. *aba*.

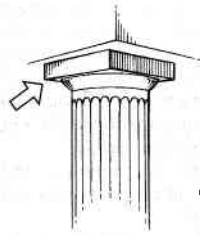
ab absurd loc. adv. La absurd. • /<lat. *ab absurdo*.

abac s. n. **1** Instrument pentru calcule aritmetice elementare, alcătuit dintr-un cadru cu vergele pe care se pot deplasa bile (colorate). **2** Tabel sau diagramă

care permite rezolvarea rapidă a unor calcule. • pl. -ce. /<fr. *abaque*, lat. *abācus*, -i, germ. *Abakus*; cf. gr. *ἄβαξ*, -ακος „tăbliță, planșă”.

abăca s. f. **1** Bananier din Filipine, care are fructele necomestibile și pețiolurile frunzelor lungi din care se obțin fibre textile. **2** Fibră textilă obținută din pețiolurile frunzelor acestui bananier; cînepă de Manila. • /<fr. *abaca*, germ. *Abaca*, sp. *abacá*; cuv. filipinez.

abăcă s. f. (arhit.) Partea superioară a capitelului unei coloane, pe care se sprijină arhitrava. • pl. -ce. /<fr. *abaque*; cf. lat. *abācus*, -i <gr. *ἄβαξ*, -ακος „tăbliță, planșă”.

abacă

abacterian, -ă adj. (biol.) Care este lipsit de bacterii. • sil. -ri-an. pl. -ieni, -iene. /<fr. *abactérien*.

abadésă s. f. v. abatesă.

abager s. m. (inv.) Abagiu. • pl. -i. /<abagiu + -er.

abagerie s. f. (inv.) **1** Atelier sau fabrică producătoare de (haine de) aba. **2** Prăvălie de aba. **3** Meseria de abagiu. • pl. -ii. g.-d. -iei. /<abager + -ie.

abagiu s. m. (inv.) **1** Persoană care se ocupa cu fabricarea sau cu vânzarea abalei. **2** Persoană care confecționează haine de aba; abager. • pl. -gii. /<tc. *abaci*.

abagiubă s. f. (bot.) Arbust din familia oleacee, cu frunzele opuse, cu florile albe dispuse în raceme, cu corolele în formă de pilnie și fructele bace, adesea cultivat pentru gardurile vii (*Ligustrum vulgare*). • pl. -e. /etimol. nec.

abajūr s. n. Dispozitiv (decorativ) de metal, de sticlă, de hîrtie etc. fixat la o lampă pentru a orienta lumina într-o anumită direcție. *Din tavan atîrna lampa cu abajur de porțelan* (REBR.). • pl. -uri. /<fr. *abat-jour*.

abăldă s. f. (inv.) **1** Depozit de mărfuri; magazie. **2** Personalul unei abalde. **3** Totalitatea mărfurilor aflate într-o abaldă. • pl. -e. /<germ. *Ablade[raum]*, prin metateză.

abalienare s. f. (med.) Pierdere sau diminuare marcată și evidentă a facultăților mintale. • sil. -li-e-. /<ab + *alienare*, după engl. *abalienation*, fr. *abaliénation*, lat. *abalienatio*, -onis.

abandón s. n. **1** (jur.) Părăsire a copiilor, a familiei etc. de către persoana care are obligația legală de întreținere. *Abandonul de minori intră sub incidența penală*. **2** Renunțare la un bun sau la un drept. *Au rămas fără case, nu în urma unui abandon, ci prin abuzurile unor legi nedrepte*. **3** Renunțare a unui concurent la participarea sau la continuarea participării într-o probă sportivă. **4** Părăsire a unei nave aflate în pericol de scufundare. • pl. -uri. /<fr. *abandon*.

abandonă vb. I. **1** tr. A părăsi pe cineva sau ceva. ♦ (jur.; compl. indică copii, persoane asistate etc.) A

părăsi pe cineva, lăsindu-l fără sprijin sau ajutor. *Legea (penală) pedepsește pe cel care își abandonează copiii (sau membrii familiei față de care are obligații de întreținere)*. **2** tr. A renunța la ceva. *Nemulțumit de desfășurarea lucrărilor, a abandonat proiectul*. **3** tr., intr. A renunța la participarea sau la continuarea participării la o probă sportivă. **4** tr. A părăsi ceva în situații de forță majoră; a pleca, a se îndepărta, a părăsi ceva care este sau poate fi considerat periculos. *Echipajul a abandonat nava*. **5** refl. Fig. A se lăsa pradă unui sentiment, unei emoții, a se adânci în anumite preocupări. *S-a abandonat în vîltoarea plăcerilor*. • prez. ind. -ez. /<fr. *abandonner* <à bandon „în puterea cuiva”.

abandonare s. f. **1** Părăsire. *Abandonarea familiei*. ♦ Spec. Părăsire a unei nave aflate în pericol de scufundare. *Echipajul a hotărît abandonarea navei*. **2** Renunțare. *Abandonarea unui proiect*. **3** (filos.) Idee centrală în filosofia existențialiștilor atei, prin care se susține că omul este aruncat în lume. • pl. -ări. /v. *abandona*.

abandonat, -ă adj. Care a fost părăsit. ♦ Spec. (despre copil nou-născuți) Care este părăsit de către mamă. • pl. -ți, -te. /v. *abandona*.

abandonic, -ă s. m., s. f., adj. (med.) (Persoană) care trăiește cu teama patologică de a fi abandonat. • pl. -ci, -ce. /<fr. *abandonnique*.

abanós s. m. (**bot.**) Arbore exotic din zonele tropicală și subtropicală (mai ales din India), cu lemnul negru, greu, tare și durabil (*Diospyros ebenum*). **2** Lemnul acestui arbore folosit pentru fabricarea unor mobile de lux, a instrumentelor muzicale de suflat etc.; eben. *Un lung caic de abanos în aur prelucrat* (ALECS.). < Păr de abanos = păr de culoare neagră lucioasă. • pl. -oși. /<tc. *abanov*, ngr. *αβανός*, bg. *abanoc*, alb. *abanos*.

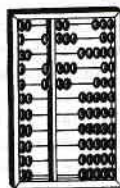
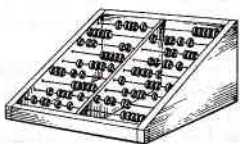
abarticulăr, -ă adj. (med.) Care este situat în vecinătatea unei articulații (anatomice), fără a avea o legătură structurală sau funcțională cu aceasta. • pl. -i, -e. /<fr. *abarticulaire*; cf. lat. *ab* „de la”, *articulārius*, -a, -um „articular”.

abatāj s. n. **1** Operație de tăiere sau de extragere a unui minereu sau a unei roci dintr-un zăcămint. < *Abataj frontal* = abataj al minereului făcut pe un front foarte lung în direcția filonului. *Ciocan pneumatic de abatāj* v. ciocan ♦ Ext. Loc unde se execută această operație. **2** Operație de doborîre a arborilor într-o exploatare forestieră. **3** Tăiere, sacrificare a vitelor la abator. ♦ Ansamblu de operații făcute în abator de la introducerea animalelor în sala de tăiere pînă la tranșarea cărnii. **4** (mar.) Operație de inclinare a unei nave mici în vederea carenării, a reparării sau a curățării. • pl. -e. /<fr. *abattage*, it. *abbattaggio*.

abăte¹ s. m. (bis.) **1** Titlu dat superiorului unei abații. ♦ Persoană care are acest titlu. ♦ Spec. Superiorul unor ordine monahale catolice, precum benedictinii. **2** (mai ales în sec. 18) Titlu onorific acordat unor preoți catolici, unor seminarisți și chiar unor laici autorizați să poarte haina preoțească. ♦ Persoană care poartă acest titlu. • pl. -fi. /<it. *ab(b)ate*; cf. lat. *abbās*, -ātis, ngr. *αββάς*; cuv. arameic.

abăte² vb. III. **1** tr., intr., refl. A (se) îndepărta de la direcția inițială sau normală. *Abătură către stînga, la mănăstire, și poposiră tocmai la slujba de sară*

abace (1)

(SADOV). ♦ Fig. A (se) îndepărta de la o normă fixată, de la o linie de conduită, de gândire etc. *Mi se pare că te-ai abătut de la subiect* (SADOV). **2 refl.** A se opri în treacănt undeva sau la cineva (părăsind drumul inițial). *Rebegiți de frig, ne abatem pe la Neculai Moraru* (VLAH). **3 refl.** (despre fenomene ale naturii, calamități, nenorociri) A se produce pe neașteptate (cu forță). *Uluiu mult de năvala de lovitură ce se abătuseră asupra lui...*, *se gîdea cum s-ar putea furia mai la o parte* (REBR). **4 refl., intr.** A-i veni ideea, a-i trece prin minte; a i se năzări. *De-mi va abate vrodată să-mi vind moșia, am gînd să vin în publicație* (C. NEGR.). **5 tr.** A întrista, a deprima, a descuraja. *Vestea l-a abătut*. **6 tr.** (calc după fr. „abattre”) A doborî (la pămînt). *Năprasnica secure... abate toți copacii* (ALECS.). ♦ (refl.) A cădea. *Arabal e-n viață și calul sosește, Dar vai, cînd s-oprește, S-abate jos mort!* (MACED.).

♦ prez.ind. *abăt.* /lat. *abbattere*; cf. și fr. *abattre*.
abătore sf. 1 Îndepărtare, deviație de la direcția inițială sau normală. ♦ *Abatere de la regulă = excepție*. ♦ Fig. Îndepărtare de la o normă, de la o linie de conduită, de gândire etc. ♦ (jur.) Încălcarea a unei dispoziții cu caracter administrativ sau disciplinar. *Abaterile Turciei de la tractatele ce le avea* (GHICA). **2 (tehn.)** Diferența dintre valoarea efectivă sau valoarea-limită admisă a unei mărimi și valoarea ei nominală. ♦ Diferența dintre dimensiunea reală și cea proiectată a unei piese. **3 (mar.)** Operația de întoarcere intenționată a prorei unei nave într-o anumită direcție. **4 (gram.)** Excepție. **5 (econ.)** Abatere fiscală = parte procentuală din venit, care este scutită de impozit. *Abatere monetară* = factor de natură inflaționistă care se caracterizează prin creșterea mai rapidă a masei monetare în raport cu masa bunurilor și serviciilor, manifestată prin majorări ale prețurilor și scăderea puterii de cumpărare a unei monede. ♦ Compus: *abatere-standard* = indicator de măsurare a dispersiei valorilor unei variabile aleatorii. • pl. -i. /v. *abate*².

abatésă sf. Superioară a unei abații. • pl. -e și *abadésă sf.* /<it. (a) *badessa*, lat. *abbatissa*.
abatiză sf. (milit.; inv.) Dispozitiv de apărare realizat din copaci tăiați și culcați la pămînt cu virful spre inamic. • pl. -e. /<fr. *abattis*.
abatór s.n. 1 (ind. alim.) Ansamblu de clădiri și instalații unde se sacrifică animalele pentru consum și unde se prelucrează carnea proaspătă. **2 Fig.** Masacrul, război. • pl. -oare. /<fr. *abattoir*.
abatoriză vb. I. tr. A tăia animalele la abator, prelucrînd carnea. • prez.ind. *ez. /abator + -iza*.
abațial, -ă adj. (bis.) Care aparține unei abații. *Biserica abațială*. • sil. -fi-al. pl. -i, -e. /<it. a(b) *baziale*, fr. *abbatial*.

abație sf. (bis.) 1 Instituție religioasă, cu statut special, condusă de un abate sau de o abatesă și care depinde de un episcop sau direct de Papă. ♦ Mănăstire catolică unde se află această instituție. *Abatia din Montecassino*. **2 Titlu cu domeniu ecleziastic atribuit unui abate. • pl. -ii. g.-d. -iei. /<it. *ab(b)azia*.
abaxial, -ă adj. Care este situat în afara unui ax central. • sil. -xi-al. pl. -i, -e. /<fr., engl. *abaxial*.
abăzie, -ă s.m., sf., adj. (med.) (Persoană) care suferă de abazie. • pl. -ci, -ce. /după germ. *abatisch*.
abazie sf. (med.) Imposibilitate de a merge normal din cauza tulburării coordonării mișcărilor, fără modificarea forței musculare sau a sensibilității. • pl. -ii. g.-d. -iei. /<fr. *abasie*; cf. gr. ἄ- „fără”, βᾶσις „mers”.**

abătút, -ă adj. Care este descurajat; deprimat, trist. *Obosită de drum... abătută de mîhnire... ajunsă la o căsuță* (ISP.). • pl. -ți, -te. /<fr. *abattu*, după *abate*.
abbevilian, -ă s.n., adj. (arheol.) 1 s.n. Subetaj mijlociu al paleoliticului inferior, caracterizat prin apariția uneltelor din piatră în formă de migdale grosiere și disproporționate, cu margini puternic ondulate. **2 adj.** Care aparține unei culturi din această perioadă, ale cărei resturi arheologice s-au descoperit în localitatea franceză Abbeville; care este specific abbevilianului; care se referă la această perioadă. **3 s.n.** Serie de straturi arheologice din abbevilian. • sil. -li-an. pl. -ieni, -iene. /<fr. *abbevillien*; cf. nm. pr. Abbeville, oraș în N-V Franței.

abc s.m. 1 Primele litere ale alfabetului. **2 Fig.** Începutul, baza unei arii sau a unei științe. *Abc-ul meseriei*. • pronunț. *abecé*. /<fr. *abc*.

abcedă vb. I. intr. (med.; despre fesuturi, organe etc.) A forma un abces. • prez.ind. pers. 3 -ează. și *abcedé vb.* III. /<fr. *abceder*, lat. *abscedere*.
abcedănt, -ă adj. (med.; despre fesuturi, organe etc.) Care s-a transformat în abces; care a dat naștere unui abces. • pl. -fi, -te. /<fr. *abcedé*.
abcedé vb. III. v. abceda.

abcedograf s.f. (med.) Radiografie a unui abces după puncție, evacuare sau injecție cu aer. • pl. -ii. g.-d. -iei. /<fr. *abcedographie*.

abces s.n. (med.) Colecție circumscriasă de puroi apărută în urma dezintegrării țesuturilor (necroză tisulară) sub acțiunea unor agenți microbieni sau parazitari. ♦ *Abces cald* (sau *acut*) = abces însoțit de durere cu caracter pulsativ și febră. *Abces rece* = abces cu evoluție îndelungată, caracterizat de absența inflamației. *Abces urinos* = abces produs prin infiltrația urinei în țesutul celular. • pl. -e. /<fr. *abcès*; cf. lat. *abscessus* „furuncul”.

abderit s.m. Om simplu, mărginit și caraghios. • pl. -fi. /<germ. *Abderit* „prostănac”.

abdică vb. I. intr. 1 A renunța la tron sau la exercitarea puterii supreme (de către un Papă). *Dacă Măria Sa voiește să abdice, nu putem ști* (EMIN.). **2 Fig.** A renunța la ceva, a ceda (în fața greutăților). *Dezmoștenit de toate, la viață abdicînd, Să nu-mi rămînă-n minte decît un singur gînd* (EMIN.). • prez.ind. *abdic.* /<fr. *abdiquer*, lat. *abdicare*.

abdicare s.f. 1 Renunțarea la tron. *Proclamarea revoluției la Izlaz, răscularea din București și abdicarea lui Bibescu... sînt consemnate zi cu zi* (GHICA). **2 Fig.** Renunțarea la ceva, cedare (în fața greutăților). • pl. -ări. /v. *abdică*.

abdicățiune s.f. (inv.) Abdicare. • pl. -i. /<fr. *abdication*.

abdomén s.n. 1 (anat.) Regiune anatomică situată între torace și pelvis conținînd viscerele abdominale; pîntece. ♦ *Abdomen acut* = stare invalidantă, caracterizată prin durere abdominală intensă, asociată sau nu cu febră, greață, vărsături și șoc. **2 (biol.)** Ultimul segment al corpului artropodelor. • pl. -e. /<fr. *abdomen*, lat. *abdomen*, -*minis*.

abdomin- Elem. de compunere „abdomen”, • și *abdomino-*. /<fr. *abdomin(o)*; cf. lat. *abdomen*, -*minis* „pîntece, burtă”.

abdominal, -ă, adj. (anat.) Care aparține abdomenului, de abdomen. *Mușchi abdominali*. ♦ *Cavitate abdominală* = cavitate care este cuprinsă între pereții abdomenului. • pl. -i, -e. /<fr. *abdominal*.

abdominalgie sf. (med.) Durere abdominală. • pl. -ii. g.-d. -iei. /<fr. *abdominalgie*.

abdomino-v. abdomin-.

abdominocentéză sf. (med.) Puncția peretelui abdominal practică în scopul evacuării unei acumulări excesive de lichid; paracenteză abdominală, puncție abdominală. • /<fr. *abdominocentése*, engl. *abdominocentesis*.

abdominohisterectomie sf. (chir.) Histerectomie făcută pe cale abdominală. • g.-d. -iei. /<engl. *abdomino-hysterectomy*.

abdominohisterotomie sf. (chir.) Histerotomie efectuată pe cale abdominală. • g.-d. -iei. /<engl. *abdomino-hysterotomy*.

abdominoscopie sf. (med.) (Modalitate de) examinare a abdomenului, prin vizualizarea organelor interne prin laparotomie sau pe cale endoscopică. • g.-d. -iei. /<fr. *abdominoscopie*; cf. gr. σκοπέω „a examina”.

abducé vb. III. tr. A duce (de undeva); a lua, a apuca altă cale. • prez.ind. *abduce*. /lat. *abducere*.

abducens s.m. invar. (anat.) Perechea a șasea de nervi cranieni. • /<lat. *abducens*, -*ntis*.

abductór s.m. (anat.) Structură care îndepărtează, printr-o mișcare de lateralizare, un segment, în raport cu una din axele trunchiului. ♦ (adj.) *Mușchi abductor* = mușchi care îndepărtează un membru sau un segment de membru de axul median al corpului sau două organe unul de celălalt. • pl. -i. /<fr. *abducteur*; cf. lat. *abductus* „care se îndepărtează” <*abducere* „a duce, a îndepărta”.

abducție sf. 1 (fiziol.) Mișcare executată de un mușchi abductor. **2 Stare, atitudine rezultată din mișcarea abductoare, opusă adducției. • pl. -ii. g.-d. -iei. /<fr. *abduction*, lat. *abductio*, -*ónis* <*ab* „îndepărtat de”, *ductio*, -*ónis* <*ducere* „a duce, a îndepărta”.**

abecedár s.n. 1 Manual elementar pentru învățarea scrisului și a cititului. *Era un abecedar cu slove de un palmac de mari* (C. NEGR.). **2 Fig.** (Carte care cuprind) noțiunile de bază dintr-un anumit domeniu. *Abecedarul politic*. • pl. -e și (inv.) *abecedár s.n.* /<lat. *abecedarius*, *abecedarium*, fr. *abécédaire*, it. *abecedario*.

abelian, -ă adj. (mat.; despre funcții, structuri algebrice, cu proprietatea comutativității) Introdus de Abel în analiza matematică. ♦ *Grup abelian* = grup a cărui lege de compoziție este comutativă; grup comutativ. • sil. -li-an. pl. -ieni, -iene. /<fr. *abélien*; cf. nm. pr. Niels Henrik Abel, matematician norvegian.

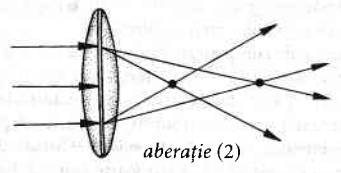
aber- Elem. de compunere „a se abate”, „a se îndepărta”. • și *abero-*. /<fr. *aberr(o)*; cf. lat. *aberrare*.

aberánt, -ă adj. 1 Care se abate de la tipul normal sau corect; care constituie o aberație. *Comportament aberant*. **2 Care este contrar logicii, bunului-simț; eronat**. *Un proiect aberant*. ♦ Ext. Absurd. *S-a creat o situație aberantă*. • pl. -ți, -te. /<fr. *aberrant*, it. *aberrante*.

aberánță s.f. Caracteristică a unei mărimi care se îndepărtează cu mult de la valoarea nominală; aberație. • /<fr. *aberrance*.

aberatív, -ă adj. Care ține de aberație; care este departe de adevăr. • pl. -i, -e. /<fr. *aberratif*.

aberație sf. 1 Abatere de la ceea ce este normal sau corect. **2 (fiz.)** Refracția inegală a razelor de lumină care străbat o lentilă, avînd ca efect deformarea imaginii obiectului privit prin această lentilă.

♦ *Aberație cromatică* = descompunerea luminii și vizualizarea cromilor proprii fiecărei lungimi de undă în jurul unui obiect privit printr-o lentilă simplă, determinînd formarea de irizații pe marginea imaginilor. **3 (genet.)** *Aberație cromozomială* (sau *genetică*) = abatere de la numărul sau de la structura normală a cromozomilor, care afectează baza ereditară în timpul diviziunii celulare, provocînd mutații care dau naștere unor forme biologice noi. **4 (psih.)** *Aberație mentală* = deviere parțială sau totală a activităților mentale față de normal. **5 (astron.)** Unghi format de direcția adevărată și de cea aparentă din care este văzut un astru de pe Pămînt. **6** Ceea ce este inadmisibil, absurd; absurditate. *Ceea ce spui tu e o aberație*. • pl. -ii. g.-d. -iei. și (inv.) *aberațiune s.f.* /<fr. *aberration*, lat. *aberratio*, -*ónis* <*aberrare* „a se abate; a se rătăci”.

aberațiune s.f. v. aberație.

abero- v. aber-

abermétru s.n. (optic.) Instrument folosit la măsurarea aberației de vedere. • pl. -e. /<fr. *aberrómetro*.

aberoscóp s.n. (optic.) Instrument care servește la observarea defectului de distorsiune pe care îl prezintă un ochi normal. • pl. -oape. /<fr. *aberoscope*.

abețedár s.n. v. abecedar.

abhorá vb. I. tr. A avea ură, dezgust, aversiune față de cineva sau de ceva; a detesta. • prez.ind. -ez. /<fr. *abhorrer*, lat. *abhorrere*.

abhoráre sf. Acțiunea de a *abhorra* și rezultatul ei. • pl. -ări. /v. *abhora*.

abiá adv. 1 (modal) Cu greutate; anevoic. *Abia merge*. ♦ Cu nerăbdare. *Abia aștept clipa cînd voi pleca*. **2 (temporal)** De foarte puțin timp. *Abia a venit și pleacă iarăși*. ♦ Tocmai, nu mai înainte de... *Abia s-a îndepărtat și turnul s-a prăbușit*. ♦ Chiar atunci; numai în momentul acela. *L-a văzut mai bine abia cînd s-a apropiat*. **3 (cantitativ, intensiv)** Foarte puțin, aproape deloc. *Abia se aude*. **4** Cel puțin; măcar, barem. *Și-a intrerupt drumul; abia se va mai odihni*. **5** Numai, doar. *Mergea abia de o oră și mai avea încă drum lung*. /lat. *ad vix*.

abietacée sf. (bot.; la pl.) Familie de conifere cuprinzînd arbori din specia bradului (*Abietaceae*); abietinee, pinacee; (și la sg.) plantă care face parte din această familie. • sil. -bi-e. pl. -cee. /<fr. *abietacées*; cf. lat. *abiēs*, -*etis* „brad”.

abietin s.n. Substanță rășinoasă extrasă din lemnul de brad, care se prezintă sub formă de cristale incolor, solubile în apă și în alcool; coniferină. • sil. -bi-e-.

abietin s.f. (bot.) Abietacee. • sil. -bi-e-. pl. -ee. /<fr. *abietinées*.

abil, -ă adj. Care este îndemnic, dibaci, priceput, iscusit într-un anumit domeniu. *Profesorul cel nou era un abil pedagog* (CR.). ♦ Care vâdește îndeminare, dibăcie, iscusință. *O politică abilă și discretă a adus rezultate bune*. <(adv.) *A evitat abil răspunsul*. ♦ Fig. Care este descurcăt, șmecher. *Un individ abil care și-a păcălit colaboratorii*. • pl. -i, -e. /<fr. *habile*, lat. *habilis*, -e „ușor, comod; apt”.

abilită vb. I. tr. 1 A conferi cuiva dreptul de a practica o anumită profesie, de a desfășura o anumită activitate (în urma unei probe, a unui examen); a acorda un grad, un titlu. 2 (jur.) A împuternici, a face pe cineva apt pentru a săvârși un act juridic. • prez.ind. -ez. /<germ. *habilitieren*, fr. *habilitier*; cf. lat. *habilitare*.

abilitare s.f. 1 Acordare a unui grad, a unui drept. 2 (jur.) Împuternicire pentru o acțiune juridică. • pl. -ări. /v. *abilita*.

abilitat, -ă adj. Căruia i s-a conferit un grad, o împuternicire oficială. • pl. -ți, -te. /v. *abilita*.

abilitate s.f. 1 (Capacitate de a acționa cu) agerime, pricepere, iscusință, îndeminare, dibăcie. *Lucrează cu multă abilitate*. ♦ (peior.; la pl.) Șmecherii. *Folosește tot felul de abilități avocatști*. 2 (psih.) Termen care desemnează substratul constituțional sau dobândit al unor însușiri psihice de mare randament de care dispune cineva. • pl. -ăți. /<fr. *habileté*, lat. *habilitas*, -atis.

abinitio [ab'initio] loc.adv. De la capăt, de la început. • /<lat. *ab initio*.

abintestato loc.adj. (jur.; despre succesiuni) Care se află în situația absenței unui testament, situație în care legea reglementează transmiterea bunurilor. • /<lat. *ab intestato*.

abiogén, -ă adj. (biol.; despre medii) Care este lipsit de viață. ♦ (biochim.; despre procese) Care are loc, se petrece în absența materiei vii, pe cale anorganică. • sil. -bi-o-. pl. -i, -e. /<fr. *abiogène*.

abiogenéză s.f. (biol.) Teorie care susține că viața este originară din materia anorganică și care a condus la concepția generației spontane (sec. 17), existentă și în prezent, cu argumente mai elaborate. • sil. -bi-o-. /<fr. *abiogenèse*; cf. gr. *ἀβίος* <ă-, „fără”, *βίος* „viață”, *γένεσις* „naștere”.

abiologie s.f. (biol.) Disciplină care se ocupă cu studiul elementelor anorganice. • sil. -bi-o-. g.-d. -iei. /<fr. *abiologie*; cf. gr. *ἀβίος* <ă-, „fără”, *βίος* „viață”, *λόγος* „cuvânt; studiu”.

abiosestón s.n. (biol.) Totalitatea componentelor moarte dintr-un seston; seston abiotic; tripton. • sil. -bi-o-. /<fr. *abioseston*.

abiótíc, -ă adj. (biol.) Care se opune vieții; care este lipsit de viață; incompatibil cu viața. <Factori abiotici v. factor. • sil. -bi-o-. pl. -ci, -ce. /<fr. *abiotique*; cf. gr. *ἀβίος* <ă-, „fără”, *βίος* „viață”.

abiotrófic, -ă adj. (biol.) Care ține de abiotrofie, care se referă la abiotrofie. • sil. -bi-o-. pl. -ci, -ce. /<fr. *abiotrophique*.

abiotrofie s.f. 1 (biol.) Termen general indicând modificări tisulare, degenerative, de origine genetică sau provocate de lipsa factorilor nutritivi, care determină slăbirea capacității de adaptare-apărare, scăderea vitalității unui organism sau a unui organ. 2 (med.) Proces degenerativ care afectează prematur structurile histologice, îndeosebi formațiunile nervoase, fără o cauză aparentă. • sil. -bi-o-. g.-d. -iei. /<fr. *abiotrophie*; cf. gr. *ἀβίος* <ă-, „fără”, *βίος* „viață”, *τροφή* „hrană”.

abióză s.f. 1 (biol.) Starea sau calitatea unui corp abiotic. 2 Procedeu de conservare a produselor alimentare de natură animală și vegetală, bazat pe distrugerea totală a microorganismelor existente în produs prin termo-, foto- sau chimioterilizare, iar recent și prin iradiere ionizante. • sil. -bi-o-. /<fr. *abiose*.

abis s.n. 1 (geomorf.) Deschizătură adâncă într-un platou sau într-un versant muntos, în special în căldare (căreia nu i se vede fundul); prăpastie, genune, hâu. *Susurul domol, prelung și nehotărît al tăcerii mute se ridică peste abisuri* (HOG.). <Poet. Pădurea se

cufundă într-o noapte oarbă, într-un abis negru ca păcură (SADOV.). ♦ Fig. Latură profundă a unei stări, a unui fenomen, a unui proces, rămasă încă necunoscută; neant. *Nu-i înțelegea abisul din suflet*. 2 Depresiune a fundului oceanelor, cu adâncimi foarte mari. 3 Fig. Distanță uriașă sau separare de ordin cultural, intelectual, moral, sentimental. *Între cei doi era un abis*. • pl. -uri. /<fr. *abyse*, it. *abisso*, lat. *abyssus*, -i; cf. gr. *ἄβυσσος* „fără fund”, „infini”.

abisal, -ă adj. 1 Care aparține abisului, care se referă la abis. <Fig. *Prostie abisală*. 2 Care se află sau care trăiește la mari adâncimi în mări sau în oceane. *Animal abisal*. <Regiune abisală = zonă de mare adâncime a fundului mărilor și oceanelor, situată sub taluzul continental, care se caracterizează prin lipsa curentilor și a luminii solare, prin presiune mare și prin specii de animale adaptate la aceste condiții. *Depozite abisale* = sedimente euepelagice alcătuite din suspensii foarte fine de natură terigenă, din resturi organice, din cenușă vulcanică și praf cosmic, care formează pe fundul oceanului planetar mlării calcaroase cu globigerine, mlării silicioase cu radiolari și diatomee, și argile roșii abisale. *Fosă abisală* = formă majoră a reliefului fundului oceanului, cu aspect de groapă sau de șant, în general arcuită, ale cărei adâncimi depășesc 6 000 m. *Argilă roșie abisală* v. argilă. 3 Care se referă la subconștiență, care aparține subconștientului. 4 Psihologie abisală = termen generic pentru denumirea curentelor psihanalitice care se ocupă cu studiul straturilor celor mai vechi și mai profunde ale personalității, accentuând rolul fenomenelor psihice, al dorințelor, al tendințelor afective în determinarea psihicului. *Doctrina lui S. Freud ține de psihologia abisală*. • pl. -i, -e. /<fr., germ. *abysal*.

abisalitate s.f. Caracterul a ceea ce este abisal. ♦ Adâncime foarte mare, de nepătruns. • /*abisal* + -itate.

abităție s.f. (jur.) Dezmembreare a dreptului de proprietate asupra unei case, care conferă titularului dreptul de a o folosi și a încasa chiria, fără posibilitatea de a o înstrăina. • g.-d. -iei. și *habitație*, (inv.) *abitație* s.f. /<fr. *habitation*, lat. *habitatio*, -onis „locuință”.

abitație s.f. v. abitație.

abitir adv. (pop.; fam.; numai la compar.) Mai mult, mai bine, mai tare (decît...). *Dumitrache mătura casa mai abitir ca o fată mare* (STANCU). • /<tc. *beter* „mai rău”.

abitual, -ă adj. v. habitual.

abitudinine s.f. v. habitudine.

abituriént, -ă s.m., s.f. (inv.) Elev în ultimul trimestru, înaintea bacalaureatului. • sil. -ri-ent. pl. -ți, -te. /<germ. *Abiturient*.

abjéct, -ă adj. 1 Care este demn de dispreț, care comite fapte josnice; care este netrebnic, ticălos. *Un individ abject, lipsit de scrupule*. 2 Care inspiră repulsie, dispreț. *Purtare abjectă*. • pl. -ți, -te. /<fr. *abject*, lat. *abiectus*, -a, -um.

abjécție s.f. Faptă, atitudine abjectă, demnă de dispreț; ticăloșie, josnicie. • pl. -ii, g.-d. -iei. /<fr. *abjection*, lat. *abiectio*, -onis.

abjudecă vb. I. tr. (jur.; compl. indică titluri de proprietate, drepturi etc.) A anula, a suspenda printr-o hotărâre judecătorească. • prez.ind. *abjudec*. /<lat. *abjudicare*, după *judeca*.

abjudecări s.f. (jur.) Acțiunea de a *abjudeca* și rezultatul ei; anulare, suspendare printr-o hotărâre judecătorească a unor titluri de proprietate, a unor drepturi etc. • pl. -ări. /v. *abjudeca*.

abjurá vb. I. tr. (compl. indică credințe, doctrine, opinii etc.) A renega public. ♦ Gener. A renunța definitiv. • prez.ind. *abjur*. /<fr. *abjurer*, lat. *abiurare* „a tăgădui”.

abjurare s.f. (relig.; în creștinism și islamism) Renunțare solemnă și definitivă la o altă religie sau doctrină practică până atunci, considerată falsă sau greșită; abjurație. ♦ Formulă scrisă sau orală prin care se exprimă această renunțare. ♦ Gener. Renegare publică a unei credințe, a unei doctrine, a unei opinii etc. • pl. -ări. /v. *abjura*.

abjuráție s.f. Abjurare. • pl. -ii, g.-d. -iei. /<fr. *abjuration*.

abjurător, -oáre adj. Care se referă la abjurație. • pl. -ori, -oare. /<fr. *abjuratoire*.

ablactá vb. I. 1 intr. A înceta secreția de lapte matern. 2 tr. A înlocui treptat laptele matern cu alte alimente necesare sugarului; a înțărca. ♦ (refl.; despre sugari) A refuza laptele matern. • prez.ind. -ez. /<lat. *ablactare*; cf. lat. *ab* „fără”, *lac*, *lactis* „lapte”.

ablactáție s.f. Ablactație. • pl. -ări. /v. *ablacta*.

ablactáție s.f. 1 Încetare a secreției de lapte matern la femeii. 2 Înțărcare. • pl. -ii, g.-d. -iei. /<fr. *ablactation*, germ. *Ablaktation*; cf. lat. *ablactatio*, -onis „întărcare” <*ab* „îndepărtare de...”, *lactatio*, -onis „alăptare”.

ablastie s.f. 1 (biol.) Nedezvoltare sau dispariție completă a unui organ. 2 (chir.) (Metodă de) îndepărtare din organism a unui organ sau a unei formațiuni patologice. • pl. -ii, g.-d. -iei. /<fr. *ablastie*.

ablativ s.n. (gram.) Caz al declinării, în unele limbi (indo-europene), care exprimă punctul de plecare, despărțirea de un loc, instrumentul acțiunii, cauza etc., fiind cazul unui complement circumstanțial de loc, de cauză, al unui complement instrumental etc. <(adj.) *A trecut substantivul la cazul ablativ*. <Ablativ absolut = construcție sintactică specifică limbilor latină și greacă, alcătuită dintr-un substantiv (sau un pronume) și dintr-un participiu în cazul ablativ, având rol de propoziție circumstanțială care exprimă multiple relații. • pl. -e. /<fr. *ablatif*, it. *ablativo*, germ. *Ablativ*, lat. *ablativus*, -i <*ablatus* part. trecut al lui *auferre* „a lua cu sine”.

ablativ, -ă adj. (astron.; despre materiale) Care poate suferi ablațiuni. • pl. -i, -e. /<lat. *ablativus*, -a, -um, fr. *ablatif*.

ablație s.f. v. ablațiune.

ablațiune s.f. 1 (chir.) Extirpare (a unui organ, a unui membru sau a unui țesut patologic) prin intervenție chirurgicală. 2 (geogr.) Proces de îndepărtare (prin acțiunea apelor, ghețarilor, vântului etc.) a particulelor fine rezultate în urma dezagregării solului și a rocilor.

3 (astron.) Fenomen fizic în urma căruia un meteorit, un satelit etc., străbătând atmosfera cu mare viteză, pierde din substanță din cauza încălzirii sale (pină la incandescență) prin frecarea cu aerul. <*Scut de ablațiune* = dispozitiv construit din materiale speciale care protejează navele cosmice împotriva acestui fenomen. • pl. -i și *ablație* s.f. /<fr. *ablation*, lat. *ablatio*, -onis „separare, îndepărtare”.

ablaut s.n. (lingv.) Alternanță vocalică; apofonie. • pl. -uri. /<germ. *Ablaut*.

ablefarie s.f. (med.) Malformație congenitală caracterizată prin absența parțială sau totală a pleoapelor. • pl. -ii, g.-d. -iei. /<fr. *ablépharie*; cf. gr. *ἀ-* „fără”, *βλέφαρον* „pleoapă”.

ablegát s.m. 1 (bis.) Sconfierat în sarcina de Papă cu misiuni speciale, reduce în prezent la rolul onorific de a se deplasa pentru a înmîna palaria de cardinal, în momentul numirii, unui nou cardinal care nu se află la Roma. ♦ Gener. Legat, trimis special al Papei. 2 (inv.) Deputat. • pl. -ți. /it. *ablegato*, lat. *ablegatus*, fr. *ablégat*, germ. *Ablegat*.

ablegáție s.f. Funcția de ablegat. • pl. -ii, g.-d. -iei. /<it. *ablegazione*, fr. *ablégation*.

ablepsie s.f. (med.) Absență a vederii; orbire, cecitate. • pl. -ii, g.-d. -iei. /<fr. *ablepsie*; cf. gr. *ἀ-* „fără”, *βλέψω* „vedere”.

ablucráre s.f. Împlinire. *Ablucrarea și lepădarea lipselor în formele dialectelor* (EMIN.). • pl. -ări. /*ab-* + *lucra*, după germ. *abarbeiten* „a (se) uza (prin folosire îndelungată)”.

ablutománie s.f. (psih.) Tendință obsesivă de a se spăla. • g.-d. -iei. /<fr. *ablutionmanie*, *ablutionomanie*; cf. lat. *ablutio*, -onis „spălare, purificare” <*abluiere* „a curăța prin spălare”.

abluție s.f. v. abluțiune.

abluțiune s.f. 1 (relig.) Spălare rituală pe corp sau pe o parte a lui, prescrisă de unele religii, pentru purificare. ♦ Restr. (bis.) Gestul de a-și spăla degetele făcut de preotul catolic în timpul slujbei. 2 (Instalație pentru) spălare sau îmbăiere cu ajutorul dușului. 3 (geomorf.) Eroziune a rocilor de pe fundul bazinelor marine și oceanice provocată de curenții marini de adâncime. • pl. -i și *abluție* s.f. /<fr. *ablution*, it. *abluzione*, lat. *ablutio*, -onis.

abnegá vb. I. 1 tr. A tăgădui, a nega; a se lepăda de ceva. 2 refl. A se devota. *A se abnega neîntreprut în interesul întregului* (EMIN.). • prez. ind. *abneg*. /<lat. *abnegare*, it. *abnegare*.

abnegare *s.f.* Abnegație. • pl. -ări. /v. *abnega*.

abnegație *s.f.* 1 Atitudine a persoanei care renunță la dorințele, interesele personale în favoarea altcuiva. *Abnegație de sine pentru a se consacra sofului, ...copiilor ei* (EMIN.). 2 Devotament (dus pînă la sacrificiu de sine) pentru motive superioare, de ordin religios, social etc.; atitudine de profund atașament față de o cauză, un țel etc. (și hotărâre neclintită de a le servi în orice împrejurare). *Abnegațiune patriotică* (MAIOR.). • g.-d. -iei. și (inv.) *abnegațiune s.f.* /<fr. *abnégation*, it. *abnegazione*, lat. *abnegatio*, -onis.

abnegațiune *s.f.* v. abnegație.

abnorm, -ă *adj.* (inv.) Anormal, neobișnuit. *Cazuri ciudate în care cererile chiar abnorme ale bolnavilor sînt în stare să înlăture boala* (EMIN.). • pl. -i, -e. /<germ. *abnorm*, lat. *abnormis*, -e.

abnormitate *s.f.* (inv.) Anomalie, enormitate; lucru abnorm. *Abnormitatea corpului său* (EMIN.). • pl. -ăfi. /<fr. *abnormité*, germ. *Abnormität*.

aboață *s.f.* (pop.) Numele eufemistic al epilepsiei. • /a³ + *boală*.

abocluzie *s.f.* (med.) Dentiție în care dinții arcadei superioare (maxilarul superior) și ai arcadei inferioare (mandibula) nu se află în contact. ♦ Lipsă de contact între dinții arcadei inferioare și cei ai arcadei superioare. • pl. -ii. g.-d. -iei. /*ab* + *ocluzie*; cf. lat. *ab* „îndepărtat de...”, *occlusio*, -onis „închidere”.

abolî *vb.* IV. tr. (compl. indică instituții, legi, hotărîri, anumite uzanțe etc.) A desființa; a anula. • prez. ind. -esc. /<fr. *abolir*, lat. *abolere*.

abolire *s.f.* Desființare a unei instituții, a unei uzanțe, a unei stări; anulare a unei legi, a unei hotărîri; abolitiune. *Abolirea sclaviei negrilor*. • pl. -i. /v. *abolî*.

abolitiune *s.f.* Desființare totală, suprimare definitivă; abolire. *Abolitiunea torturii*. • pl. -ii. g.-d. -iei. și (inv.) *abolitiune s.f.* /<fr. *abolition*, it. *abolitione*, -onis.

abolitionism *s.n.* 1 Mișcare politică apărută la sfîrșitul sec. 18 în Anglia, Franța și SUA, care susținea desființarea sclavajului. 2 Mișcare politică americană îndreptată împotriva prohibiționismului din SUA, activă între anii 1920 și 1933. 3 Curent de opinie care susține necesitatea abolirii unor relații sociale, a unui regim politic sau a unei pedepse. • sil. -fi-o-. /<fr. *abolitionisme*, engl. *abolitionism*.

abolitionist, -ă *s.m., s.f., adj.* (Adept) al abolitionismului. • sil. -fi-o-. pl. -iști, -iste. /<fr. *abolitioniste*, engl. *abolitionist*.

abolitiune *s.f.* v. abolitiune.

abolla *s.f.* (milit.) Manta militară la romani, confecționată din lînă groasă, mantaua filosofului. • /<lat. *abolla*, -ae.

abominabil, -ă *adj.* (despre fapte, manifestări etc. ale oamenilor) Care provoacă oroare, dezgust; înfiorător; oribil; dezgustător; urît. *Vorbim despre o crimă abominabilă*. < (adv.) S-a purtat abominabil. • pl. -i, -e. /<fr. *abominable*, lat. *abominabilis*, -e.

abominațiune *s.f.* 1 Oroare; ticăloșie, mirșăvie; grozăvie, nelegiuire. 2 Cultul idolilor; păgînism. • pl. -i. /<fr. *abomination*, lat. *abominatio*, -onis.

abonă *vb.* I. tr., refl. (cu determ. introduse prin prep. „la”) A-și face un abonament. S-a abonat la o revistă. ♦ Fig. (fam.; refl.) A veni în mod regulat undeva, a fi un obișnuit al casei. *Se abonase la noi la masă*. • prez.ind. -ez. /<fr. *abonner*.

abonament *s.n.* 1 Contract, convenție prin care o persoană obține, în schimbul unei sume de bani, dreptul de a folosi anumite servicii publice, de a primi reviste sau ziare, de a călători cu mijloace publice de transport etc., pe o anumită perioadă de timp. *Abonamentele la teatru se încheie toamna*. 2 Înscriș, act care atestă acest contract. *A uitat abonamentul de tramvai acasă*. 3 Sumă care reprezintă contravaloarea acestei convenții. *Abonamentul la radio s-a mărit*. • pl. -e. /<fr. *abonnement*.

abonare *s.f.* Încheiere a unui abonament. ♦ Frecventare regulată a unui loc, a unei case etc. • pl. -ări. /v. *abona*.

abonat, -ă *adj., s.m., s.f.* (Persoană) care beneficiază de un abonament. ♦ Fig. (fam.) (Persoană) care vine în mod regulat undeva. *În veni din nou abonații la o bere*. • pl. -fi, -te. /v. *abona*; cf. fr. *abonné*.

aboral, -ă *adj.* (anat.) Opus, îndepărtat față de gură. • pl. -i, -e. /<germ. *aboral*; cf. lat. *ab* „de la”, *ōs*, *ōris*, „gură”.

abord *s.n.* 1 Acces, abordare. 2 (chir.) Cale de acces la un organ. • pl. -uri. /<fr. *abord*.

abordă *vb.* I. I intr. (mar.; despre nave) 1 A acostă la țărâm. *Bastimentul... a și abordat într-una din schele* (GHICA). 2 A se alătura de o altă navă, bord la bord (pentru a o ataca). 3 A se ciocni de altă navă, de un dig, de un chei etc. II tr. 1 (compl. indică lucrări, probleme, discuții etc.) A începe, a iniția. *A abordat cu curaj o nouă temă de cercetare*. 2 Fig. (compl. indică oameni) A se apropia de cineva pentru a-i vorbi. *Îl abordează cu piept deschis, zicîndu-i* (C. NEGR.). ♦ (fam.; compl. indică oameni) A acostă, a agăța. • prez.ind. -ez. /<fr. *aborder*.

abordabil, -ă *adj.* Care poate fi abordat. < Țărâm abordabil v. țărâm. ♦ Fig. (despre oameni) Care este ușor de apropiat; accesibil. *Un șef abordabil*. < (fam.; glum.) Este o tinăra abordabilă. • pl. -i, -e. /<fr. *abordable*.

abordaj *s.n.* (mar.) 1 Acostare la țărâm a unei nave; abordare. 2 Asalt, atac al unei nave (de către echipajul de pe o altă navă) în vederea capturării acesteia. 3 Ciocnire accidentală între două nave sau a unei nave de un obstacol; coliziune. • pl. -e. /<fr. *abordage*.

abordare *s.f.* Acțiunea de a aborda și rezultatul ei. 1 (mar.) 1 Abordaj (1). 2 Aducere a unei nave bord la bord cu o altă navă. 3 Abordaj (3). II 1 Tratare a unei probleme, a unei teme. 2 Fig. Oprise a unei persoane pentru a discuta. *Abordarea pe stradă l-a deranjat*. • pl. -ări. /v. *aborda*.

abordor *s.m.* (mar.) Marinar specializat în abordaje. • pl. -i. /<fr. *aborder*.

aborigén, -ă *adj., s.m., s.f.* Băștinaș, autohton, indigen. *Aborigenii din Australia*. ♦ (adj.) Care este originar dintr-o anumită țară. *Plantă aborigenă*. • pl. -i, -e. /<fr. *aborigène*; cf. lat. pl. *Aborigines* <ab origine „de la început”.

ab origine *loc.adv.* De la originea, de la obîrșie. • /<lat. *ab origine*.

abortiv, -ă *adj., s.n.* 1 *adj.* (biol.) Care se produce înainte de vreme, prematur; care nu a evoluat în întregime. *Fetus abortiv*. II (med.) 1 *adj., s.n.* (Substanță, procedură) care determină avortul. 2 *adj.* *Sîndrom abortiv* (și subst. n.) = forma scurtă, incompletă a unei boli. 3 *s.n.* Lipsa unui tablou clinic complet. • pl. -i, -e. /<fr. *abortif*, lat. *abortivus*, -a, -um <ab „fără”, *oriri* „a se naște”.

ab ovo *loc.adv.* De la începutul începuturilor. • /<lat. *ab ovo* „de la ou”.

abracadabra *s.n.* Cuvînt cabalistic căruia ocultității, gnosticiei etc. îi atribuiău puteri magice. • /<fr., it. *abracadabra*; cf. ebr. *abreg ad hâbra* „trimite trăsnetul tău pînă la moarte”.

abracadabrant, -ă *adj.* (fam.) Care este cu totul neobișnuit; ciudat, bizar; încilcît. *Apare pe scenă într-un costum abracadabrant* (CAR.). < (adv.) Se îmbracă abracadabrant. • pl. -fi, -te. /<fr. *abracadabrant*.

abrahie *s.f.* (med.) Absența congenitală a brațelor. • g.-d. -iei. /<fr. *abrachie*. cf. gr. *â* „fără”, lat. *brachium*, -ii <gr. *βραχίων* „braț”.

abrahiocéfale *s.m.* (med.) Monstru care prezintă abrahiocefalie. • sil. -hi-o-. pl. -i. /<fr. *abrahiocephale*.

abrahiocéfalie *s.f.* (med.) Absența congenitală a brațelor și a capului. • sil. -hi-o-. g.-d. -iei. /<fr. *abrahiocephalie*; cf. gr. *â* „fără”, lat. *brachium*, -ii <gr. *βραχίων* „braț”, *κεφαλή* „cap”.

abranhial, -ă *adj.* (anat.; despre respirație) Care nu se face prin branhii. • sil. -hi-al. pl. -i, -e. /<engl. *abranhial*.

abristol *s.m.* (chim.) Sare de calciu a naftolului, folosită ca substanță antiseptică în vinificație. • /<engl. *abristol*, den. com.

abráș, -ă *adj.* (pop.) 1 (despre cai) Care are o pată albă (sub coadă). 2 (despre oameni) Care are părul de culoare deschisă; bălai, blond. 3 (despre cai) Care este greu de stăpînit, năraș. 4 Fig. (despre oameni) Care este rău, violent. 5 (despre acțiuni ale oamenilor) Fără nici un rezultat; neizbutit. *Planurile cele mai bine întemeiate rămîn... adesea... abrașe* (ALECS.). < (adv.) S-a purtat abraș. Δ Expr. *A ieși abraș* = a nu izbuti. *Ieșind abraș, a luat în sfîrșit calea lungă și sucită a giudecății* (ALECS.). • pl. -i, -e. și (inv.) *iabráș*, -ă *adj.* /<tc. *abraș*.

abráxas *s.n.* Cuvînt mistic la gnostici, scris mai ales pe amulete. • /<fr. *abraxas*.

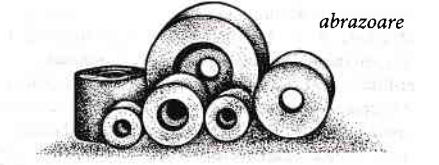
abrază *vb.* I. tr. (tehn.) A prelucra prin așchiere cu ajutorul unui abraziv. • prez.ind. -ez. /<fr. *abraser*.

abrazare *s.f.* Acțiunea de a abraza și rezultatul ei; prelucrare cu ajutorul unui abraziv; abraziune. • pl. -ări. /v. *abrază*.

abraziune *s.f.* 1 (geomorf.) Proces de eroziune a țărmurilor provocat de valurile mării. < Nișă de abraziune v. nișă. *Platformă de abraziune* v. platformă. 2 Eroziune a scoarței terestre cauzată de vînt sau de curenții de apă. 3 Roadere a unui corp ca urmare a frecării lui de un alt corp abraziv sau mai dur; abrazare. 4 Pierdere în greutate a monedei, din cauza uzurii în timpul circulației. • pl. -i. /<fr. *abrasion*, lat. *abrasio*, -onis.

abraziv, -ă *adj., s.n.* 1 *adj.*, *s.n.* (Corp, material dur) care are proprietatea de a roade prin frecare. 2 *s.n.* Agent de curățare, de îndepărtare a unor depuneri de pe suprafața unui obiect. • pl. -i, -e. /<fr. *abrasif*.

abraziv *s.n.* Unealtă alcătuită dintr-un material abraziv (natural sau artificial), folosită la prelucrarea prin așchiere. • pl. -oare. /<engl. *abraser*.

abrazoare

abreacție *s.f.* (psih.) 1 Efect terapeutic obținut prin descărcarea de o trăire refulată prin recunoașterea și verbalizarea evenimentelor, a experiențelor dureroase, traumatizante uitate sau reprimite. 2 Purificarea spiritului cu ajutorul artei, prin participarea intensă la fenomenul artistic; catharsis. • sil. -re-ac-. pl. -ii. /<fr. *abréaction* <lat. *ab* „fără”, *actio*, -onis „acțiune” <agère „a acționa”.

abreviă *vb.* I. tr. (compl. indică titluri, cuvinte etc.) A prescurta (în scris sau în vorbire). ♦ A nota ceva printr-un simbol, printr-o siglă. • sil. -vi-a. prez.ind. -iez. /<lat., it. *abreviare*.

abreviat, -ă *adj.* (despre cuvinte, titluri etc.) Care a fost prescurtat. • sil. -vi-at. pl. -fi, -te. /v. *abrevia*.

abreviativ, -ă *adj.* Care indică o prescurtare, care servește la notarea unei abrevieri. • sil. -vi-a-. pl. -i, -e. /<fr. *abréviatif*, it. *abbreviativo*.

abreviator *s.m.* 1 (bis.) Funcționar al cancelariei papale însărcinat cu redactarea unor documente pontificale și rezumarea cererilor primite. 2 Persoană care prelucurează, restrîngînd sau prescurtînd, scrierile unui autor. • sil. -vi-a-. pl. -i. /<fr. *abréviateur*, it. *abbreviatore*.

abreviație *s.f.* Abreviere. • sil. -vi-a-. pl. -ii. g.-d. -iei. și *abreviațiune s.f.* /<lat. *abbreviatio*, -onis, fr. *abréviation*, it. *abbreviazione*.

abreviațiune *s.f.* v. abreviație.

abreviere *s.f.* Prescurtare; abreviație. ♦ Concr. Cuvînt, titlu etc. prescurtat. • sil. -vi-e-. pl. -i. /v. *abrevia*.

abrogă *vb.* I. tr. (compl. indică legi, dispoziții oficiale etc.) A scoate din vigoare. • prez.ind. *abrogă*. /<lat. *abrogare*, fr. *abroger*.

abrogare *s.f.* Acțiunea de a abroga și rezultatul ei; suprimare, abolire a unui act normativ; abrogație. *Abrogarea unei dispoziții*. • pl. -ări. /v. *abroga*.

abrogat, -ă *adj.* (despre acte, legi, dispoziții etc.) Care este scos din vigoare, din acțiune. • pl. -fi, -te. /v. *abroga*.

abrogativ, -ă *adj.* Care abrogă. *Hotărîre abrogativă*. • pl. -i, -e. /<fr. *abrogatif*.

abrogăție *s.f.* (jur.) Anulare, suprimare a unei legi, a unui act normativ etc.; abrogare. • pl. -ii. g.-d. -iei. /<lat. *abrogatio*, -onis, fr. *abrogation*.

abrudeană *s.f.* Numele unui dans popular ardelenesc cu mișcare moderată; abrudeancă. ♦ Melodie după care se execută acest dans. • /nm. pr. (oraș în România) *Abrud* + *eană*.

abrudeancă *s.f.* Abrudeană. *Lăutarii încep o abrudeancă*. /nm. pr. (oraș în România) *Abrud* + *eană*.

abrudul *s.n.* art. Numele unui dans popular asemănător briului. ♦ Melodie după care se execută acest dans. • /de la nm. pr. *Abrud*, oraș în România.

abrupt, -ă *adj.* 1 (geomorf.; despre forme de relief) Cu pantă foarte înclinată, aproape verticală, greu accesibilă, din cauza tectonicii sau a eroziunii diferen-

țiale. Prin munții abruptți ai plecat să te lupți (BEN.).
2 Fig. (despre stil sau despre creații artistice) Care este alcătuit din contraste puternice, din elemente contrastante inegal, fără legătură între ele. Proza lui este abruptă, cu fraze scurte. **3 (bot.; despre tulpinile unor plante)** Tîrîtor, repent. Tulpină abruptă. • pl. -fi, -te. /<fr. abrupt, lat. abruptus, -a, -um.

abrutiză vb. I. tr., refl. 1 A face să-și piardă sau a-și pierde însușirile morale, specific umane. **2** A deveni sau a face să devină insensibil, asemănător cu un animal, cu o brută; a (se) îndobitoci, a (se) dezumaniza. Alcoolismul îl abrutizează pe om. • prez.ind. -ez. /<fr. abrutir.

abrutizant, -ă adj. Care abrutizează. **O viață abrutizantă.** • pl. -ți, -te. /<fr. abrutissant.

abrutizare s.f. Pierdere a însușirilor specific umane; îndobitocire, dezumanizare. • pl. -ări. /v. abrutiza.

abrutizat, -ă adj. Care a devenit insensibil, care și-a pierdut însușirile morale, specific umane; brutal. Nestatornic, de-o beție tristă, nobil, ...dar abrutizat (EMIN.). • pl. -ți, -te. /v. abrutiza.

abscisă s.f. (mat.) 1 Prima coordonată carteziană (cea orizontală), care servește la stabilirea poziției unui punct în plan sau în spațiu. **2** Distanța, pe o axă orientată, de la origine pînă la un punct dat. • pl. -e. /<fr. abscisse, lat. abscissa [liniea].

abscisiune s.f. (chir.) Tăiere a unei părți sau a unui organ al corpului; rezecție. • pl. -i. /<fr. abscision, abscission, lat. abscissio, -onis <abscidere „a tăia”; cf. engl. abscission.

absconș, -ă adj. (despre cuvinte, sensuri, stil etc. sau despre creații ale oamenilor) Care este greu de înțeles, ascuns, tainic; (voit) obscur. • pl. -și, -se. /<fr. abscons, lat. absconsus, -a, -um.

absconșitate s.f. Caracter absconș. • /abscons + -itate.

absent, -ă adj., s.m., s.f. 1 adj., s.m., s.f. (Persoană) care nu e de față, care lipsește. Colegii absenți au fost trecuți pe o listă separată. ♦ (subst. n.) Semn grafic prin care se notează lipsa cuiva (care avea obligația să fie prezent undeva); absență. Profesorul l-a dat afară și i-a pus un absent. < Absent nemotivat = semn (în catalog) care marchează lipsa nemotivată a unui elev. Absent motivat = semn (în catalog) care marchează motivarea absenței unui elev. **2 adj. Fig.** (despre oameni) Care nu este atent la ce se petrece în jurul lui; distrat; preocupat. Față de interesul celorlalți, era total absent. ♦ (despre privire, comportament etc.) Care trădează lipsa de atenție, de preocupare. Necunoscuta ridică spre el o privire nedumerită, absentă (SEBAST.).

< (adv.) Se uită absent și se îndepărtează. • pl. -fi, -te. /<fr. absent, germ. absent, lat. absens, -entis.

absentă vb. I. intr. (despre oameni) A lipsi dintr-un loc (unde ar fi trebuit să se afle), a nu fi de față; a face absență. Absentează frecvent de la cursuri. • prez.ind. -ez. /<fr. absenter, lat. absentare.

absenteism s.n. 1 Absență frecventă dintr-un loc (unde ar fi trebuit să fie). < Absenteism parlamentar = practică a opoziției care constă în neparticiparea la lucrările parlamentului, cu scopul de a întîrzia sau de a împiedica votarea unor legi. **2** Lipsă de asiduitate (în muncă). ♦ Comportament al celui care este (adesea) absent. **3 (polit.)** Lipsă de interes a cuiva față de problemele politice și sociale; neparticipare la anumite acțiuni politice, sociale etc. S-a remarcat absenteismul populației în ziua alegerilor. **4 (jur.)** Absență îndelungată a deținătorului unei proprietăți funciare, pe care o exploatează printr-un intermediar. Centralizarea și absenteismul merg mîna în mîna (EMIN.). • /<fr. absentéisme, engl. absenteeism.

absenteist, -ă adj., s.m., s.f. 1 adj., s.m., s.f. (Persoană) care practică absenteismul. **2 s.m. (jur.)** Proprietar care, trăind în străinătate, își administrează bunurile prin intermediari. • pl. -iști, -iste. /<fr. absentéiste.

absență s.f. 1 Lipsă a unei ființe sau a unui obiect din locul unde ar fi trebuit să se afle. Subprefectul liberal le judecă în absența imprecinutului țaran (EMIN.). ♦ Concr. Semn grafic prin care se notează această lipsă; absent. Are în catalog multe absențe. **2 (med.)** Pierdere bruscă și de scurtă durată a cunoștinței; leșin. ♦ Suspendarea bruscă, completă sau parțială, de durată foarte scurtă a funcțiilor psihice superioare, care însoțește anumite crize epileptice. **3 Fig.** Lipsă de atenție, de interes; indiferență a cuiva. Mona a rămas în mîna cu pachetul... Se apropie acum de masă și-l

aruncă ușor, cu un gest de oboseală, de absență (SEBAST.). • pl. -e. /<fr. absence, lat. absentia, -ae.

absidiál, -ă adj. v. absidial.

absidă s.f. (arhit.) 1 Nișă semicirculară, care închide nava centrală a unei bazinei romane, în care se afla tribuna pentru judecări. **2 (în bisericile occidentale)** Construcție de formă semicirculară sau de jumătate de poligon regulat, acoperită de o boltă, situată în capătul estic al navei centrale sau pe lateralele acesteia (destinată capelilor personale ale marilor familii). **3 (în bisericile ortodoxe; și absida centrală)** Încăpere semicirculară din extremitatea estică a bisericii, destinată altarului. • pl. -e. /<fr. abside, it. abside, lat. absida, -ae.

absida (1)

absidiál, -ă adj. (arhit.) Care ține de absidă, care se referă la absidă. • sil. -di-al. pl. -i, -e. și absidiál, -ă adj. /<fr. absidal, it. absidale.

absidiolă s.f. (arhit.) 1 Mică absidă laterală la unele bazinei romane. **2** Mică absidă laterală la bisericile creștine. • sil. -di-o-. pl. -e. /<fr. absidiola, it. absidiola.

absint s.n. 1 (bot.) Plantă amară și aromatică, ce conține o esență toxică (Artemisia austriaca); pelin alb. **2** Băutură alcoolică tare, de culoare verde, cu gust amar, preparată dintr-un extract de uleiuri eterice de pelin (Artemisia absinthium), anason și alte plante aromatice, care conține un alcaloid hematotoxic, trionina, nociv pentru organism. Un miros înăcrît de bere și de absint îngreueie aerul (ANG.). • pl. -uri. /<fr. absinthe, lat. absinthium, -ii; cf. gr. ἀψίνθιον „pelin”.

absintină s.f. Substanță specifică eliminată de frunzele de absint. • /<engl. absinthin, fr. absinthine.

absintism s.n. (med.) Intoxicație cronică sau acută cu absint. • /<fr. absinthisme.

absolutitate s.f. (filos.) Calitatea a ceea ce este absolut. • sil. -lu-i-. /<fr. absoluté.

absolút, -ă adj., adv., s.n. 1 adj. 1 Care este independent de orice condiții și relații, care nu este supus nici unei restricții; care nu are limite; necondiționat, perfect, desăvîrșit. Calmul dumitale, superbul, absolutul dumitale calm (SEBAST.). < (ist.) Monarhie absolută = formă de guvernare a statului în care monarhul are puteri nelimitate. (filos.) Adevăr absolut = adevăr care nu poate fi dezmințit. Auz absolut v. auz. Idealism absolut v. idealism. Mărire absolută v. mărire. Monarh absolut v. monarh. Plusvaloare absolută v. plusvaloare. Prag senzorial absolut v. prag. Timp absolut v. timp. **2 (despre fenomene social-economic, culturale etc.)** Considerat în raport cu sine însuși și nu în comparație cu alte fenomene asemănătoare; care se află pe treapta cea mai de sus. < (sport) Campion absolut = concurrent căruia i se acordă cel mai înalt titlu al sezonului sportiv în disciplina respectivă. Campioană absolută la sol. **3 (mat.; despre mărimi)** A cărei valoare nu depinde de condițiile în care a fost măsurat sau de sistemul la care este raportat. < Valoare absolută = valoarea aritmetică a rădăcinii pătratului unei mărimi. Eroare absolută v. eroare. Geometrie absolută v. geometrie. **4 (lingv.)** Verb sau complement neexprimat, dar subînțeles. Genitiv absolut = propoziție în care verbul este înlocuit printr-un participiu sau adjectiv atributiv în cazul genitiv. Superlativ absolut = grad de comparație care apare la adjectiv și la adverb și se formează prin mijloace gramaticalizate analitice și prin mijloace expresive (stilistice). Ablativ absolut v. ablativ. **5 (fiz.; despre mărimi)** A cărei valoare este independentă față de orice sistem de referință. < Zero absolut = cea mai coborâtă temperatură posibilă (-273,15°C). Temperatură absolută = temperatură exprimată în

grade Kelvin, pornind de la zero absolut. Mișcare absolută = deplasarea unui corp față de un sistem de referință fix. **6 (chim.)** Pur. < Alcool absolut = alcool (etic) lipsit de apă și de alte impurități, care are un conținut de alcool de minimum 99,8% în greutate. **7 (jur.)** Nulitate absolută = sancțiune care lipsește actul juridic de efecte, începînd din momentul încheierii sale, și care poate fi invocată de oricine are un interes, fără restricție temporală. Drept absolut = drept care produce efecte față de toată lumea. Majoritate absolută v. majoritate. **8 (muz.)** Muzică absolută = muzică (instrumentală) care se realizează prin mijloace proprii, fără intermediul cuvîntului sau al elementelor programatice. **9 (estet.)** Frumos absolut = categorie estetică care consideră frumosul drept sursa originară a tuturor fenomenelor estetice. **10 (reg.)** Teolog absolut = absolvent de teologie. **11 adv. (precedă cuv. determ.) 1 (servește la formarea super.)** Cu totul, cu desăvîrșire; exact, întocmai, perfect. Argumentare absolut justă. < (întîrînd un pron. sau un adv. neg., pe care îl precedă) N-a venit absolut nimeni. **2** În mod imperios. E absolut necesar să stăm de vorbă. **III s.n. 1 (filos.)** Principiu veșnic, imuabil, infinit, care stă la baza universului; ceea ce există în sine și prin sine. Infinitul, absolutul e neînțeles pentru mîntea noastră (EMIN.). **2 (relig.)** Spirit absolut sau idee absolută, eu absolut = factor de bază al universului, identificat cu divinitatea. • pl. -fi, -te. /<lat. absolutus, -a, -um, germ. absolut, it. assoluto.

absolutism s.n. (polit.) Regim politic bazat pe puterea absolută a monarhului, nelimitată sau neîngrădită de legi sau de alte organisme ale statului; autocrație, despotism, tiranie. < Absolutism luminat = sistem politic (formă a absolutismului) apărut în sec. 18 și caracterizat prin receptivitatea suveranilor, sfătuiți de gînditori iluminiști, la cerințele progresului. ♦ Putere absolută a unui monarh. ♦ Concepție care stă la baza unui astfel de regim. • /<fr. absolutisme, it. assolutismo.

absolutíst, -ă adj., s.m., s.f. 1 adj. Care aparține absolutismului, care se referă la absolutism; bazat pe absolutism. **2 s.m., s.f.** Adept al absolutismului. • pl. -iști, -iste. /<fr. absolutiste, it. assolutista.

absolutizat vb. I. tr. 1 A atribui unui fapt sau unei idei o valoare absolută prin ignorarea caracterului relativ, condiționat, limitat al aceluia fapt sau al acelei idei. < (refl. pas.) Se absolutizează ideea de dreptate. **2** A considera în mod eronat o lucră sau un lucru ca o entitate de sine stătătoare, rupînd-o de complexul căruia îi aparține. • prez.ind. -ez. /absolut + -iza.

absolutizánt, -ă adj. Care absolutizează. • pl. -fi, -te. /absolutiza + -ant.

absolutizare s.f. Acțiunea de a absolutiza și rezultatul ei. **1** Atribuire eronată a unei valori absolute unui fapt sau unei idei prin ignorarea caracterului relativ, condiționat, limitat al aceluia fapt sau al acelei idei. **2** Considerare greșită a unei laturi sau însușiri a unui lucru ca o entitate de sine stătătoare, rupînd-o de complexul căruia îi aparține. • pl. -ări. /v. absolutiza.

absolutóriu, -ie adj., s.n. 1 (jur.) (Act) care atestă faptul că cineva este absolvit de o datorie, de o obligație etc. sau este iertat de o vină, de o greșeală etc. **2 (inv.)** (Certificat) care atestă terminarea unei școli superioare sau terminarea studiilor. • pl. -ii. /<lat. absolutorius, -a, -um, germ. Absolutorium.

absolúție s.f. v. absoluțiune.

absoluțiune s.f. 1 (jur.) Iertare de pedeapsă a unui acuzat cînd faptul imputat nu este prevăzut de lege sau cînd săvîrșirea lui a fost justificată; absolvire. **2 (bis.)** Iertare a păcatelor, acordată de Papă sau de un preot catolic celui care își mărturisește păcatele la spovadă. • pl. -i. și absolúție s.f. /<fr. absolution, lat. absolutio, -onis, it. assoluzione.

absolvént, -ă s.m., s.f. Persoană care a terminat un ciclu sau o formă de învățămînt. • pl. -fi, -te. /<germ. Absolvent.

absolvéntă s.f. Terminare a unui anumit ciclu sau a unei anumite forme de învățămînt; absolvire (1). • pl. -e. /v. absolvent.

absolví vb. IV. tr. 1 A termina un an școlar, un ciclu sau o formă de învățămînt. **2 (jur.; compl. indică acuzați)** A scuti de pedeapsă, cînd faptul imputabil nu este prevăzut de lege sau cînd săvîrșirea lui a fost justificată; a ierta. **3 (relig.)** A ierta de păcate.

• prez.ind. -esc, *absolv.* / <germ. *absolvieren*, lat. *absolvère*, it. *assolvere*, germ. *absolvieren*.

absolvire *s.f.* 1 Terminare a unui ciclu (an școlar) sau a unei forme de învățământ; absolventă; absolv. 2 (*jur.*) Scutire de pedeapsă. 3 (*relig.*) Iertare de păcate. • pl. -i. /v. *absolvi*.

absorbabil, -ă *adj. (chim.)* Care poate fi absorbit. • pl. -i, -e. /<fr. *absorbable*.

absorbant, -ă *adj., s.n.* 1 *adj., s.n.* (Substanță) care absoarbe lichide sau gaze; absorbitor. *Hirtie absorbantă.* ◊ *Tampon absorbant (și subst. n.)* = obiect special conceput (din vată, tifon etc.) pentru reținerea unor lichide și care este folosit în scopuri igienice (în special în igiena intimă feminină din perioada menstruală). *Perișor absorbant v. perișor.* ◊ (Substanță) care reține o parte din particulele sau din energia unei radiații. ◊ (*chim.*) Lichid sau solid care se imbibă sau fixează în masa sa substanțe, particule sau energie din mediul cu care vine în contact. 2 *s.n. (geomorf.)* *Puț absorbant* = a) puț făcut în locuri impermeabile și necanalizate pentru a permite scurgerea apelor către un strat permeabil pentru a le absorbi; b) avenă în care dispare un curs de apă. 3 *adj.* Fig. Care interesează, care preocupă. *Lectură absorbantă.* • pl. -ți, -te. /<fr. *absorbant*.

absorbant *s.n. (chim.)* Substanță gazoasă, lichidă sau solidă, care este imbibată sau fixată în masa absorbantului; absorbtiv. • pl. -e. /cf. *absorbi, absorbant*.

absorbi *vb. IV. tr.* 1 A suga, a încorpora o substanță etc. *Pămîntul absoarbe apa.* ◊ A reține o parte din particulele sau din energia unei radiații. 2 Fig. A preocupa intens; a captiva. *Copiii au fost absorbiți de film.* • prez.ind. *absorb.* /<fr. *absorber*, după *sorbi*.

absorbire *s.f.* 1 Încorporare; reținere. 2 Fig. Preocupare, captivare. • pl. -i. /v. *absorbi*.

absorbitor, -ă *adj.* 1 Care este supt, înghițit; încorporat. 2 Fig. Care este preocupat, captivat. *Zoe deschise garderobul său, alese o rochie de catifea neagră... [și] se puse pe un jilț unde șezu absorbită în gânduri (CAR.)*. • pl. -ți, -te. /v. *absorbi*.

absorbitor, -oare *adj., s.n.* 1 *adj.* Care absoarbe lichide, vapori etc.; absorbant. 2 *s.n.* Organ al unei instalații frigorifice în care se produce absorbția agentului frigorigen. • pl. -ori, -oare. /*absorbi* + -tor, *absorbtoriv* *s.n. (chim.)* Absorbat. • pl. -i, -e. /<fr. *absorptif*.

absorbivitate *s.f.* Proprietatea de a absorbi lichidele, gazele sau radiațiile. • /<fr. *absorptivité*.

absorbție *s.f. 1 (fiz., chim.)* Fenomen fizic sau chimic prin care un corp lichid sau solid încorporează prin difuzie din afară o substanță în stare gazoasă, lichidă sau solidă; absorbire. *Capacitate de absorbție.* ◊ Micșorare sau anulare a intensității unei radiații care trece printr-un mediu. 2 (*fiziol.*) Pătrundere a unor substanțe în interiorul organismului, în sine sau în interiorul unor celule, mai ales la nivelul mucoasei intestinale. ◊ *Absorbție intestinală* = pătrunderea, la nivelul vilozităților intestinale, a produșilor rezultați din digestia alimentelor. 3 (*zootehn.*) Încurșare repetată a unei rase perfecționare cu una neameliorată în scopul îmbunătățirii radicale a acesteia din urmă. 4 (*econ.*) Fuziune de întreprinderi sau de societăți în beneficiul uneia dintre ele. 5 (*jur.*) Drept al unei instanțe superioare de a lua din competența instanțelor inferioare o cauză în curs de judecare. 6 (*log.*) Proprietate formală a unor operații logico-matematice. • pl. -ii, g.-d. -iei. și *absorbțiune* *s.f.* /<fr. *absorption*, lat. *absorptio, -onis*.

absorbțiométru *s.n.* Aparat de măsurat cantitățile de gaze sau de vapori absorbite sau adsorbite de un solid la o temperatură dată. • sil. -ți-o-. pl. -e. /<fr. *absorbtiometre*.

absorbțiune *s.f. v. absorbție.*

abstenționism *s.n.* Abținere demonstrativă de la exercitarea dreptului de vot. ◊ Doctrină care susține această atitudine. • sil. -ți-o-. /<fr. *abstentionisme*.

abstenționist, -ă *adj., s.m., s.f.* 1 *adj.* Care aparține abstenționismului, care se referă la abstenționism. 2 *s.m., s.f.* Adept al abstenționismului. • sil. -ți-o-. pl. -iști, -iste. /<fr. *abstentioniste*.

abstențiune *s.f.* Abstențință (1). • pl. -i. /<fr. *abstention*, lat. *abstentio, -onis*.

abstinént, -ă *s.m., s.f., adj.* (Persoană) care își impune restricții la mâncare, băutură, la activitatea sexuală etc. • pl. -ți, -te. /<fr. *abstinent*, lat. *abstinens, -entis*.

abstinénță *s.f.* 1 Renunțarea totală sau parțială la o serie de deprinderi sau acte fiziologice; abstențiune. *Călugării practică abstenința sexuală.* 2 (*econ.*) *Teoria absteninței* = teorie care consideră capitalul și acumularea capitalistă drept rezultat al abținerii capitaliștilor de la consumarea individuală imediată (neproductivă) a profitului. 3 Renunțare, voluntară sau silită, la anumite medicamente sau droguri. ◊ *Sindrom (sau criză) de abstenință* = totalitatea simptomelor provocate de întreruperea bruscă a consumului de droguri sau de anumite medicamente. • pl. -e. /<fr. *abstinence*, lat. *abstinentia, -ae*.

abstráct, -ă *adj., s.n.* 1 *adj.* Care este gândit în mod separat de ansamblul concret, real, din care face parte; care este rezultatul unei abstracții; care este detașat de obiecte, de fenomene sau de relațiile în care există în realitate. ◊ *Artă abstractă* = curent apărut la începutul sec. 20 în artele plastice europene care, avînd la bază protestul împotriva academismului și naturalismului, elimină din imaginea plastică elementele lumii vizibile, aducînd în locul acestora un sistem de semne, linii, pete, figuri geometrice, volume, care exprimă, în formă pură, manifestarea raționalului și a sensibilității umane. ◊ *Loc.adv.* În *abstract* = pe bază de deducții logice, teoretice, fără legătură cu datele sau cu faptele concrete. ◊ (*despre creații artistice*) Care ține de arta abstractă; care trădează influența artei abstracte; ext. care este exprimat în forme noi, absconse, care nu reprezintă realitatea. 2 *adj.* Care este conceput în mod (prea) general, (prea) teoretic. *Un proiect abstract, lipsit de date.* ◊ Ext. Care este greu de înțeles din cauza lipsei de ilustrări concrete. 3 *adj., s.n.* (Cuvînt) care are sens abstract. 4 *s.n. (gram.)* *Abstract verbal* = substantiv care provine dintr-un verb și exprimă acțiunea verbului respectiv. 5 *adj. (mat.)* *Număr abstract* = număr cărui nu i se alătură obiectul numărării. ◊ *Algebră abstractă v. algebră.* 6 *s.n. (filos.)* în opoz. cu „concret”) Categorie filosofică ce desemnează cunoașterea proprietăților esențiale și generale ale obiectelor și fenomenelor. ◊ *Științe abstracte* = științe, precum metafizica, logica, matematica, care nu au ca obiect realitatea empirică. • pl. -ți, -te. /<lat. *abstractus, -a, -um*, germ. *abstrakt*, fr. *abstrait*, it. *astratto*.

abstractiv *s.n.* Caracter abstract. • /*abstract* + -ism.

abstractiv, -ă *adj.* Care este format prin abstracție. • pl. -i, -e. /<fr. *abstractif*.

abstractivitate *s.f.* Aptitudinea de a abstrage. • /<fr. *abstractivité*.

abstractizá *vb. I. tr., intr.* 1 (*filos.*) A face o abstracție. 2 A utiliza, în procesul creației, metode specifice artei abstracte; a da un caracter abstract. • prez.ind. -ez. /*abstract* + -iza.

abstractizánt, -ă *adj.* Care are sau conferă un caracter abstract. • pl. -ți, -te. /*abstractiza* + -ant.

abstractizáre *s.f. (filos.)* Acțiunea de a abstractiza și rezultatul ei; operație a gândirii, opusă concretizării, prin care se desprind și se rețin unele dintre caracteristicile și relațiile esențiale ale obiectului cercetării; procedeu fundamental de pătrundere în esența fenomenelor. ◊ Treccere de la concret la abstract. ◊ *Abstractizare analitică* = abstracție analitică. • pl. -ări. /v. *abstractiza*.

abstrácție *s.f.* 1 Noțiune, idee rezultată din procesul de abstractizare. ◊ Expr. *A face abstracție de...* = a nu lua în considerare; a ignora. 2 Abstractizare. 3 *Abstracție analitică* = operație efectuată în cadrul epistemologiei genetice, care are ca punct de plecare obiectele asupra cărora acționează subiectul, constituind un mod de formare a cunoștințelor despre realitatea obiectivă; abstractizare analitică. • pl. -ii, g.-d. -iei. și *abstracțiune* *s.f.* /<fr. *abstraction*, lat. *abstractio, -onis*, it. *astrazione*.

abstracționism *s.n.* 1 Direcție generală în arta contemporană, caracterizată prin intelectualizarea, reducția abstractă și înfrîmarea imagini; artă abstractă. 2 Folosire excesivă a abstracțiilor; tendința de a da abstracțiilor o valoare egală celeia a realităților concrete. • sil. -ți-o-. /<fr. *abstractionisme*.

abstracționist, -ă *adj., s.m., s.f.* (Adept) al abstracționismului. ◊ Spec. (Artist plastic) care practică abstracționismul, artă abstractă. • sil. -ți-o-. pl. -iști, -iste. /<fr. *abstractioniste*.

abstrácțiune *s.f. v. abstracție.*

abstráge *vb. III. 1 tr. (compl. indică părți, însușiri izolate etc.)* A desprinde de întreg. 2 *refl.* A se izola de realitatea înconjurătoare pentru a reflecta sau a visa.

• prez.ind. *abstrág.* /<fr. *abstraire*, lat. *abstrahère*, după *trage*.

abstráger *s.f.* 1 Desprindere de întreg. 2 Izolare de realitatea înconjurătoare pentru a reflecta sau a visa. • pl. -i. /v. *abstrage*.

abstrús, -ă *adj.* Care este neclar, confuz, încurcat; abscons. • pl. -și, -se. /<fr. *abstrus*, lat. *abstrusus, -a, -um*.

abstrúrd, -ă *adj., s.n.* 1 *adj.* Care contrazice gândirea logică, care nesocotește legile naturii și ale societății; ilogic. ◊ (*despre oameni*) Care are o comportare contrară bunului-simț. 2 *s.n.* Ceea ce este fără logică, fără sens; nonsens. ◊ *Literatura absurdului* = direcție estetică în teatrul și romanul occidental de după cel de-al Doilea Război Mondial, care își propune să înfățișeze absurdul însoțit de un sentiment de anxietate metafizică față de condiția umană, ea însăși considerată absurdă. *Reducere la absurd v. reducere.* ◊ *Loc.adv.* *Prin absurd* = admitînd un raționament fals, o situație aproape imposibilă. ◊ (*filos.*) Concepție despre lume, susținută îndeosebi de existențialiști, potrivit căreia între om și mediul său social-cultural există un dezacord total, iar între norme, valori, reguli etc. sînt incompatibilități. • pl. -zi, -de. /<fr. *absurde*, lat. *absurdus, -a, -um*.

abstrúrditate *s.f.* 1 Calitatea de a fi absurd. 2 Situație, idee, împrejurare etc. absurdă; aberație, ineptie. 3 (*log.*) Formă de raționament care constă în derivarea unei contradicții vădite dintr-o mulțime de premise, de unde rezultă că cel puțin una dintre ele trebuie să fie falsă dacă celelalte sînt adevărate; reducere la absurd. • pl. -ăți. /<fr. *absurdité*, lat. *absurditas, -atis*.

abstrúrd s.n. 1 Mic desen colorat, gumat pe o parte, care se aplică pe o suprafață netedă, putîndu-se dezlîpi, prin umedire sau prin frecare, de pe hirtia pe care a fost lipit. 2 Fig. (*la pl.*) Nimicuri, fapte mărunte; mici șmecherii. • pl. -uri. /<germ. *Abziehbild*.

abțigui *vb. IV. (fam.) 1 refl.* A se cherceli, a se îmbăta (ușor). *S-a abțiguit de la vin.* 2 *tr.* A da (cuiva) o bătaie (ușoară). ◊ Fig. A face cuiva un rău. *Ca să-l abțiguiască, i-a întrerupt contractul.* 3 *tr. (compl. indică date, situații etc.)* A modifica pentru a corespunde mai bine scopului urmărit. ◊ Ext. A falsifica. *A abțiguit calculul contabil.* 4 *tr. (reg.)* A tăia o scîndură cu un fierăstrău special. • prez.ind. -iesc. și (*reg.*) *abțigui, abțigui* *vb. IV.* /<germ. *absagen* „a tăia o scîndură cu fierăstrăul”.

abțiguire *s.f. (fam.) 1* Chercelire. 2 Bătaie (ușoară). ◊ Rău făcut cuiva. 3 Modificare a unor date, situații etc. ◊ Ext. Falsificare. • pl. -i. și *abțiguire* *s.f. /v. abțigui*.

abțiguít, -ă *adj. (fam.) 1* Care este chercelît, beat. 3 Care este bătut (ușor). 2 Care este modificat. ◊ Ext. Care este falsificat. • pl. -ți, -te. și *abțiguít, -ă* *adj. /v. abțigui*.

abține *vb. III. refl.* 1 A se stăpîni, a se reține, a se înfrîna (de la...). *Se abține de la fumat.* 2 A nu se pronunța, a nu-și exprima părerea sau vutl; a se ține departe de o activitate. *Opoziția s-a abținut de la vot.* • prez.ind. *abțin.* /<fr. *abstenir*, după *ține*; cf. lat. *abstinere*.

abținere *s.f.* 1 Reținere, înfrînare. 2 Nepronunțare, neexprimare a părerii sau a vutului; neparticipare la o activitate. ◊ Ext. Vot care exprimă nepronunțarea, neexprimarea părerii în problema supusă dezbaterii. *Numărul abținerilor a fost mare.* • pl. -i. /v. *abține*.

abțiguí *vb. IV. v. abțigui.*

abțiguire *s.f. v. abțiguire.*

abțiguít, -ă *adj. v. abțiguít.*

abúbă *s.f. v. bubă.*

abúlic, -ă *adj., s.m., s.f. (med.)* (Persoană) care suferă de abulie. • pl. -ci, -ce. /<fr. *aboulique*; cf. gr. ἄ- „fără”, βουλή „voitță”.

abulie *s.f.* 1 (*med.*) Pierdere, diminuare a capacității de a acționa voluntar, de a lua decizii, de a se exprima, de a gîndi ori de a avea reacții emoționale, ca urmare a unor leziuni bilaterale de lob frontal. 2 Fig. Nehotărîre. *Era buimăcit, într-o abulie totală.* ◊ Ext. Inerție. • pl. -ii, g.-d. -iei. /<fr. *aboulie*; cf. gr. ἄ- „fără”, βουλή „voitță”.

abumarkúb *s.m. (ornit.)* Pasăre înaltă, asemănătoare cu struțul, cu gîtul scurt și gros, cu capul mare și cioc